

## Nr 119

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående universitetens och högskolornas organisation och förvaltning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkt 165) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning m. m. för budgetåret 1964/65 beräkna ett anslag av 1 488 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 50, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1964, föreslagit riksdagen att

1. a) godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för dels organisation av universitets/högskoleväsendets centrala ledning, dels de enskilda läroanstalternas organisation och förvaltning; b) besluta att kanslersämbetet för rikets universitet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna skall upphöra med utgången av juni 1964; c) besluta att fr. o. m. den 1 juli 1964 inrätta ett centralt ämbetsverk för universiteten och vissa högskolor, benämnt universitetskanslersämbetet; d) besluta att tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö fr. o. m. den 1 juli 1964 skall infogas i karolinska mediko-kirurgiska institutet respektive universitetet i Lund; e) besluta att farmaceutiska institutet skall fr. o. m. den 1 juli 1964 underställas universitetskanslersämbetet och från tidpunkt, som senare fastställs, infogas i antingen universitetet i Uppsala eller karolinska mediko-kirurgiska institutet; f) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med de i det föregående framlagda förslagen, dels upprätta personalförteckning för universitetskanslersämbetet, dels — utöver de ändringar som föreslagits i 1964 års statsverksproposition — vidtaga ändringar i personalförteckningarna för universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola; g) bemyndiga Kungl. Maj:t att — utöver vad som föreslagits i statsverkspropositionen — i personalförteckning för universitetet i Umeå uppföra tjänster i enlighet med vad departementschefen förordat; h) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1964/65, i enlighet med vad departementschefen förordat, medgiva överskridande av sådana anslagsposter eller delposter i avlöningsstaterna för berörda läroanstalter, som är maximerade av riksdagen; i) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om de övergångsordningar och vidtaga de åtgärder i övrigt, som erfordras för förslagets genomförande;

2. a) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för universitetskanslersämbetet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65; b) till Universitetskanslersämbetet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 290 000 kr.; c) till Universitetskanslersämbetet: Omkostnader för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 326 000 kr.; d) till Universitetskanslersämbetet: Ämnes- och fakultetskonferenser för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kr.;

3. till Antagningsnämnden för civilekonomutbildning för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.;

4. a) godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för utrustningsnämnden för universitet och högskolor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65; b) till Utrustningsnämnden för universitet och högskolor: Avlöningar för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 406 000 kr.; c) till Utrustningsnämnden för universitet och högskolor: Omkostnader för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 89 000 kr.;

5. till Förstärkning av universitetens och vissa högskolors förvaltning m. m. för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 504 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Gösta Jacobsson *m. fl.* (I: 744) och den andra inom andra kammaren av herr von Friesen *m. fl.* (II: 913), i vilka hemställts att riksdagen måtte — med ändring i nedannämnda punkter av de i propositionen nr 50 framlagda riktlinjerna för de enskilda läroanstalternas organisation och förvaltning — besluta: 1) att den särskilda befattningen som chef för förvaltningen (universitetsråd och motsvarande) skall utgå ur organisationen, att rektor skall vara förvaltningens chef, 2) att prorektor skall väljas på samma sätt som rektor, att prorektor skall vara ledamot av konsistoriet samt att prorektor skall äga närvara vid handläggning av ärenden inom rektorsämbetet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Bergman *m. fl.* (I: 750) och den andra inom andra kammaren av fröken Elmén *m. fl.* (II: 912), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en skyndsamt utredning om en lämplig integration av universitetet i Göteborg och Chalmers tekniska högskola, att Kungl. Maj:ts förslag om överförande av personal och anslag mellan universitetet och Chalmers tekniska högskola, i avvaktan på de förslag utredningen kan föranleda, icke måtte bifallas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Lennart Geijer *m. fl.* (I: 755) och den andra inom andra kammaren av herr Helén *m. fl.* (II: 925), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels besluta att den lokala förvaltningen vid universitetet i Göteborg och Stockholm, karolinska in-

stitutet, tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola dimensioneras efter samma normer som motsvarande förvaltning vid universiteten i Uppsala och Lund och att befattningshavarna vid de förra läroanstalterna får samma lönegradsplacering som motsvarande tjänstemän vid universitetsförvaltningarna i Uppsala och Lund, att — därest systemet med en förvaltningschef genomföres — förvaltningschef vid de nämnda läroanstalterna i Stockholm och Göteborg samt förvaltningschefen vid universitetet i Umeå skall vara ledamot av vederbörande konsistorium, vara ordinarie befattningshavare och tillerkännas lämplig avlöningsförstärkning samt att det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet till överskridande för eventuellt erforderlig förstärkning av den nya organisationen får begagnas för att provisoriskt tillgodose ovan angivna önskemål; dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1965 års riksdag om en förbättrad förvaltningsorganisation vid ovan nämnda läroanstalter i Stockholm och Göteborg i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 756) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Stockholm *m. fl.* (II: 923), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta 1. uttala sig för en fortsatt reform av universitetens och högskolornas organisation och förvaltning i linje med de tankar som framförts i motionerna, 2. i skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla inrättandet av en särskild organisationskommitté att handha uppgifter i samband med den fortsatta organisationsreformen, 3. inrätta — i överensstämmelse med universitetsutredningens förslag — en samarbetsnämnd som styrelse för de gemensamma institutionerna vid universitetet i Göteborg och Chalmers tekniska högskola samt en gemensam förvaltningsorganisation för dessa båda läroanstalter, 4. uttala att nya ordinarie tjänster i lönegrad A 25 och högre vid de lokala universitets/högskoleförvaltningarna icke bör inrättas, samt 5. uttala att de högre läroanstalternas förvaltningschefer även i Göteborg, Stockholm och Umeå görs till ledamöter av vederbörande konsistorier;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* (I: 757) och den andra inom andra kammaren av herr *Kollberg m. fl.* (II: 926), i vilka hemställts att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition i denna del besluta att den ekonomiska fakulteten vid Lunds universitet skall bibehållas i sin nuvarande organisation för ombesörjande av civilekonomutbildningen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 758) och den andra inom andra kammaren av herr *Westberg m. fl.* (II: 927), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av proposition 1964: 50 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt uppta till prövning frågan om att skapa fasta former för samverkan mellan universitet och bildningsorganisationer sedan en eventuell försöksverksamhet vid något universitet anordnats för att vinna praktiska erfarenheter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 759) och den andra inom andra kammaren av herr *Heck-*

*scher m. fl.* (II: 924), i vilka hemställts att riksdagen måtte A) besluta 1. att beträffande de anslag under rubriken Högre utbildning och forskning i åttonde huvudtiteln som hänför sig till myndigheter under kanslersämbetets tillsyn ämbetets styrelse skall äga rätt att besluta, att medel som inbesparas på ett anslag må användas till förstärkning av annat anslag, dock ej till inrättande av andra befattningar än arvodestjänster eller ändring av lönevillkoren för redan inrättade tjänster; 2. att en mot 1956 års universitetsstatuters bestämmelse i 2 § 1 mom. svarande paragraf införes i de nya stadgarna för universitetsväsendet; 3. a) att fakultetsberedning skall bestå av nio ledamöter av vilka fem utses inom förslag, upprättade av de berörda fakulteterna, b) att en fakultetsberedning inrättas beträffande teologi samt en fakultetsberedning beträffande humaniora; 4. att utrustningsnämnden för universitet och högskolor skall upphöra som självständigt verk och från och med budgetåret 1964/65 inordnas i kanslersämbetet; 5. att majoriteten i varje utbildningsnämnd skall utgöras av akademiska lärare tillhörande fakultet respektive sektion; 6. att förvaltningschef (akademidirektör) skall vara underställd rektor; 7. att i institutionsprefektens befogenheter skall ingå rätt att förordna assistenter, amanuenser och biträdespersonal vid institutionen; B) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning avseende *dels* universitetspedagogiken och universitetslärares pedagogiska utbildning, *dels* en omläggning av nuvarande inregistreringsförfarande vid de icke spärrade fakulteterna, så att tillträde till undervisningen i varje ämne göres beroende av föransökan viss tid före undervisningens början.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas till motionerna I: 744, I: 750, I: 755, II: 923, I: 757, I: 758 och II: 924.

På grundval av 1955 års universitetsutrednings sjunde betänkande »Universitetens och högskolornas organisation och förvaltning» (SOU 1963: 9) framlägges i propositionen nr 50 förslag rörande *dels* organisationen av universitets/högskoleväsendets centrala ledning, *dels* de enskilda universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Vidare framlägges förslag rörande erforderlig personalorganisation för de skilda förvaltningsenheterna.

För universitets/högskoleväsendets centrala ledning föreslås upprättande av ett nytt ämbetsverk, benämnt universitetskanslersämbetet. Under detta verk föreslås skola sortera de läroanstalter, vilka för närvarande är underställda kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och styrelsen för farmaceutiska institutet.

Chef för universitetskanslersämbetet blir enligt förslaget en av Kungl. Maj:t utsedd universitetskansler. Inom ämbetet föreslås skola upprättas fem fakultetsberedningar, vilkas uppgift blir att närmast svara för planeringsarbetet för universitetens och högskolornas fortsatta utbyggnad. Ledamöter av fakultetsberedningarna föreslås skola förordnas av Kungl. Maj:t, till en del inom förslag upprättade av de berörda fakulteterna. Universitetskanslern föreslås bli ordförande i ämbetsverkets styrelse, som därjämte föreslås komma att bestå av fakultetsberedningarnas ordförande och ytterligare tre ledamöter.

Inom universitetskanslersämbetet skall enligt förslaget finnas en planeringsbyrå, en utbildningsbyrå, en administrativ byrå och en rationaliseringsgrupp.

Avnämaringresset i fråga om den akademiska utbildningens innehåll och organisation företrädes enligt förslaget dels inom fakultetsberedningarna, dels genom särskilda utbildningsråd, vilka föreslås skola träda i stället för bl. a. de tekniska högskolornas nuvarande avdelningsråd. Utbildningsråden föreslås som regel bli centrala i stället för som nu lokalt anknutna. Undantag härifrån göres i fråga om råden för civilekonomutbildning.

Tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö föreslås bli infogade i karolinska institutet respektive universitetet i Lund. Principbeslut föreslås om att även farmaceutiska institutet vid en senare tidpunkt skall infogas i en större läroanstalt, antingen universitetet i Uppsala eller karolinska institutet.

Vissa ändringar i fakultetsindelningen föreslås, varigenom samhällsvetenskapliga fakulteter tillkommer vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm. Odontologiska fakulteter bildas enligt förslaget vid universiteten i Lund och Umeå samt vid karolinska institutet. Den nuvarande ekonomiska fakulteten i Lund föreslås uppgå i den nya samhällsvetenskapliga fakulteten där. Universitetet i Umeå föreslås tills vidare få en odelad filosofisk fakultet.

Var och en av de enskilda läroanstalterna föreslås bli ställd under styrelse av ett konsistorium, bestående av en vald rektor såsom ordförande och såsom ledamöter bl. a. fakulteternas dekaner. Varje läroanstalts centrala förvaltning skall enligt förslaget hållas samman under en chef. För ledningen av de största förvaltningarna, de vid universiteten i Uppsala och Lund, föreslås inrättande av tjänster som universitetsråd. För ledningen av övriga förvaltningar föreslås byråchefstjänster. Universitetsråden föreslås tillika bli ledamöter av vederbörande konsistorium. Inom envar av de största förvaltningarna skall enligt förslaget finnas en utbildningsbyrå och en administrativ byrå. Övriga förvaltningar föreslås få en motsvarande organisation.

En avlastning av den forskande personalens administrativa arbetsbörda eftersträvas. En ny institutionsindelning avses komma till stånd, innebärande en sammanslagning av flera enprofessorsinstitutioner till större enheter. Varje enskild institution avses komma att förvaltas av en prefekt, vilken skall ha att i alla viktiga ärenden samråda med ett institutionskollegium.

Det totala medelsbehovet för den nya organisationen beräknas för budgetåret 1964/65 till 10 633 000 kr., vilket i jämförelse med medelsanvisningen för motsvarande ändamål budgetåret 1963/64 innebär en ökning med 5 157 000 kr.

Beträffande innehållet i propositionen torde i övrigt få hänvisas till nedan angivna sidor i propositionen.

Principiella utgångspunkter s. 7—46.

Universitets/högskoleväsendets centrala ledning s. 47—163.

Läroanstalternas omfattning s. 164—180.

Den lokala universitets/högskolestyrelsen och det lokala planeringsarbetet s. 181—316.

Fakulteter, sektioner och ämnesgrupper m. m. s. 317—380.

Institutioner och institutionsgrupper s. 381—454.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1964/65 s. 455—465.

I avsnittet angående universitets- och högskoleväsendets centrala ledning redovisas bl. a. av departementschefen framförda förslag rörande utrustningsnämndens för universitet och högskolor organisation (s. 152) samt om upprättande av fem fakultetsberedningar, nämligen en för humaniora och teologi, en för rätts- och samhällsvetenskaperna, en för medicin, odontologi och farmaci, en för matematik och naturvetenskap samt en för de tekniska vetenskaperna (s. 157 och 158).

I den del av propositionen, som behandlar den lokala universitets/högskolestyrelsen och det lokala planeringsarbetet, framläggs bl. a. förslag om en särskild chef, universitetsråd eller motsvarande, för varje läroanstalts centrala förvaltning (s. 298—300), om konsistoriets och rektorsämbetets sammansättning (s. 299—301), om förvaltningsorganisationen i Göteborg (s. 301—306) samt om registrering av studerande i de filosofiska fakulteternas ämnen (s. 310 och 311).

Under rubriken Fakulteter, sektioner och ämnesgrupper m. m. redovisas bl. a. förslag om ersättande av den provisoriskt organiserade ekonomiska fakulteten vid universitetet i Lund av en fakultet omfattande samtliga de samhällsvetenskapliga ämnena och om upprättande av samhällsvetenskapliga fakulteter vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm (s. 377) samt förslag om inrättande av särskilda organ för utbildningsfrågor, utbildningsnämnder, vid de olika fakulteterna/sektionerna (s. 379).

*Utskottet.* En ny reform inom området för universitet och högskolor, i väsentlig grad baserad på ett förslag av universitetsutredningen, har aktualiserats genom propositionen nr 50, denna gång berörande de organisatoriska grunderna för den fortsatta verksamheten inom området.

Enligt utskottets bestämda uppfattning måste utgångspunkten för en organisationsförändring inom universitets- och högskoleväsendet vara, att samarbete och samverkan över fakultets- och institutionsgränser underlättas och främjas mera intensivt och målmedvetet än som sker eller möjliggöres inom nuvarande institutionella ram. Att ett allsidigt utvecklat sådant samarbete kommer till stånd måste, därom är utskottet fast övertygat, vara till båtnad för forskningen och utbildningen, för lärarna och studenterna och ytterst för samhället självt. Samarbete på det högre utbildningsområdet bör kunna bidra till att skapa ökad vidsyn och tolerans, medansvar och arbetsstimulans. Konstlade gränser mellan varandra näraliggande utbildningsområden och ämnen måste så långt möjligt undanröjas.

Sett från denna utgångspunkt kan, det vill utskottet redan nu deklarerat, den

av departementschefen föreslagna organisationsreformen, ehuru i och för sig vittsyftande, blott ses som ett första men viktigt led i utvecklingen av det högre utbildningsväsendet. Den reform som riksdagen nu går att besluta om får alltså inte betraktas såsom avslutad, ens på kortare sikt.

Samarbetstanken leder osökt över till frågan om hur de institutionella grundvalarna som skall hjälpa till att befordra förverkligandet av denna tanke bör vara utformade. En integration, en mer eller mindre fast samverkan mellan olika utbildningsenheter, så långt möjligt med bevarad identitet åt de i samverkan engagerade, kunde enligt utskottets mening i flera fall vara ägnad att underlätta ett samarbete. I själva verket har också departementschefen lagt fram förslag, om än ännu med begränsad räckvidd, som ligger i linje med ett sådant synsätt. Utskottet återkommer härtill i det följande. Utvecklingen kommer emellertid enligt utskottets bedömande obönhörligt att medföra, att allt flera grenar av det högre utbildningsväsendet långt mera markerat än i dag kommer att frivilligt och i insikt om den gemensamma nyttan söka sådana kontakter med varandra, att en ytterligare integration måste te sig naturlig och eftersträvansvärd.

Samverkan förutsätter emellertid ett visst mått av samförstånd. I dag synes våra universitet och högskolor, sedan länge skilda åt genom skarpt uppdragna gränser, icke beredda att över lag acceptera former för en fastare samverkan. Det är förklarligt och försvarligt att en sådan samverkan så långt möjligt icke skall behöva tvingas fram mot en eller flera parters bestämda vilja. Utskottet har också i nuvarande läge funnit sig böra godtaga departementschefens relativa återhållsamhet i integrationssträvandena men förväntar, att ökad uppmärksamhet av Kungl. Maj:t och vederbörande universitetsorgan ägnas spörsmålet om hur samverkan och integration bäst skall främjas och stödjas.

Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet nu anfört.

Efter denna mera allmänna inledning, till vilken utskottet kommer att ytterligare anknyta i det följande i anslutning till vissa motionsyrkanden, övergår utskottet till att redovisa sitt ställningstagande till de olika förslagen i propositionen om en reform av universitetens och högskolornas organisation och förvaltning. Utskottet kommer endast, i den mån annat icke påkallas av förslag i de motioner, som anknyter till propositionen, att upphålla sig vid de stora och mera principiella linjerna i den mycket omfattande propositionen.

Reformförslaget i propositionen får enligt utskottets mening, förutom att det är betingat av önskvärdheten av en ytterligare utvecklad samverkan, i första hand ses som en naturlig och nödvändig konsekvens av universitets/högskoleväsendets utomordentligt starka expansion på utbildningens och forskningens område, den alltmer ökande efterfrågan på akademiskt utbildad arbetskraft, som i sin tur leder till krav från avnämarna på vidgad insyn i och inflytande på utbildningsorganisationen, de naturliga önskemålen från nu inte alls eller i ringa grad representerade yngre akademiska forskare och lärare att få taga del i och känna ansvaret för utbildningens uppläggning och genomförande samt samhäl-

lets intresse av att tillse, att de avsevärda investeringar som görs i högre utbildning lönar sig, att de utnyttjas på ett för individen och samhället adekvat och riktigt sätt. Utskottet vill redan här deklarerera sitt principiella instämmande i departementschefens starka betonande av att vad som nu måste beslutas är en ny organisations- och förvaltningsreform, uppbyggd från grunden. De stora påfrestningar som universiteten och högskolorna samt deras centrala ledning kommer att utsättas för vid ett förverkligande av målsättningen, att utbildningskapaciteten inom loppet av mindre än 10 år skall ha vuxit från ca 45 000 till 80 000 studerande, torde enbart det utgöra ett förhållande som omöjliggör, att man nu skulle kunna nöja sig med en begränsad reform inom ramen för nuvarande organisation.

Kravet på den framtida universitets/högskoleorganisationen har såväl universitetsutredningen som departementschefen sammanfattat i tre punkter, nämligen kravet på frihet, frihet för forskaren i valet av forskningsobjekt och forskningsmetod, kravet på kvalitet och effektivitet samt kravet på en slagkraftig framtidsplanering. De definitioner som departementschefen givit de tre kraven synes utskottet riktiga och väl ägnade att bilda grundvalen för konstruktionen av en ny, fastare organisation. En av de vägledande principerna vid konstruktionen av den tilltänkta nya organisationen har för såväl universitetsutredningen som departementschefen varit att åstadkomma en viss funktionsfördelning mellan akademiska och administrativa förvaltningsorgan. Därvid har eftersträvat att så långt möjligt befria forskare och lärare från administrativa uppgifter. Utskottet har för sin del funnit sig böra understryka att principen som sådan är väl ägnad att ligga till grund för de åtgärder på det akademiska förvaltningsområdet, som utskottet i det följande avser att förorda.

Ytterligare en fundamental princip som väglett departementschefen har varit att ökat inflytande och ökat medansvar bör beredas även de grupper av akademiska forskare och lärare, som i dag i stor utsträckning är utestängda härifrån. Denna av departementschefen förordade »demokratisering» av den akademiska miljön synes utskottet principiellt riktig.

Inte mindre viktig är betydelsen av en målanpassad utbildning och en aktiv utbildningsadministration vid universiteten och högskolorna. Utskottet vill för sin del gärna understryka departementschefens starka förord för att denna utbildningsuppgift — vid sidan av och kompletterad av forskningsuppgiften — ägnas ökad uppmärksamhet.

Departementschefens förslag har avseende på såväl den centrala ledningen av de högre läroanstalterna som dessa läroanstalter själva.

Vad först beträffar *den centrala ledningen* har denna enligt utskottets mening fått en i stort sett väl utformad och väl genomtänkt konstruktion. Såsom departementschefen förutsatt bör de högre läroanstalter, som nu är underställda kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och styrelsen för farmaceutiska institutet, ledas av ett överordnat, gemensamt organ. Ut-

skottet förordar därför i enlighet med departementschefens förslag att ansvaret för dessa universitets och högskolors administrativa ledning och för planeringsarbetet för deras fortsatta utbyggnad och utveckling överlätes på ett enda ämbetsverk, benämnt universitetskanslersämbetet, med en av Kungl. Maj:t för viss tid utsedd universitetskansler som chef, med i verket ingående beredningar, ordnade fakultetsgruppvis för planering av utbyggnaden av de skilda fakulteternas forsknings- och utbildningsresurser samt en styrelse, sammansatt av universitetskanslern som ordförande, och ytterligare åtta ledamöter, bestående av fakultetsberedningarnas ordförande och särskilda av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Mot uppdelningen av ämbetsverket på byråer med olika funktioner — en planeringsbyrå, en utbildningsbyrå, en administrativ byrå och en rationaliseringsgrupp — liksom mot de tilltänkta arbetsuppgifterna för dessa enheter har utskottet ingen erinran.

I motionerna I: 759 och II: 924 har föreslagits inrättande av en särskild fakultetsberedning för teologi. Departementschefens förslag innebär att fem fakultetsberedningar upprättas, nämligen en för humaniora och teologi, en för rätts- och samhällsvetenskaperna, en för medicin, odontologi och farmaci, en för matematik och naturvetenskap samt en för tekniska vetenskaper. De fem fakultetsberedningarna bygger uppenbarligen på tanken att olika forsknings- och utbildningsgrenar så långt möjligt skall samverka. Utskottet har i det föregående starkt understrukit vikten av en samverkan mellan varandra näraliggande ämnesråden eller där eljest överensstämmelse i intresseriktning föreligger. Med denna utgångspunkt faller det sig enligt utskottets mening naturligt att humaniora och teologi, med bevarad identitet sinsemellan, ingår i samma fakultetsberedning. Utskottet får därför avstyrka bifall till motionerna i fråga i nu berört avseende.

I nyssnämnda motioner påyrkas även en annan sammansättning av fakultetsberedningarna än den som förordats av departementschefen. Enligt departementschefens förslag skall samtliga ledamöter i en fakultetsberedning — åtta utöver ordföranden — utses av Kungl. Maj:t, däribland fyra ledamöter inom förslag, upprättade av berörda fakulteter. I motionerna I: 759 och II: 924 förordas ett ökat inflytande i fakultetsberedningarna för berörda fakulteter, så till vida som fem ledamöter skulle utses inom förslag, upprättade av dessa fakulteter. Enligt utskottets mening innebär Kungl. Maj:ts förslag en sorgfällig avvägning mellan olika intressen, avnämarnas, fakulteternas och det allmännas av delaktighet i planeringsarbetet. Att rubba denna avvägning till en klar majoritetsställning för de »fakultetsvalda» representanterna bör inte ifrågakomma, även om utskottet givetvis i och för sig finner det värdefullt att den sakkunskap som fakultetsrepresentanterna besitter på sina specialområden tagas till vara. Härtill kommer att fakulteterna vid de olika universiteten och högskolorna i enlighet med departementschefens förslag hädanefter avses skola direkt utan mellanled till fakultetsberedningen inge sina årliga anslagsäskanden. Att därutöver tillförsäkra fakultetsrepresentanter ett avgörande inflytande även på den vidare bearbet-

ningen av petita inom fakultetsberedningarna, innebärande en slags »självkontroll», synes inte utskottet objektivt riktigt. I sammanhanget må erinras om att departementschefens förslag om fyra »fakultetsutsedda» ledamöter i beredningarna innebär en utvidgning av denna representation, eftersom universitetsutredningen för sin del hade föreslagit endast tre sådana representanter för humaniora och teologi samt för de tekniska vetenskaperna. Utskottet avstyrker bifall till ifrågakvarande yrkande i motionerna I: 759 och II: 924.

Universitetsutredningen hade i sitt förslag förordat inlemmande av den nuvarande utrustningsnämnden för universitet och högskolor i den nya organisationen för ledningen av universiteten och högskolorna. Departementschefen har för sin del inte funnit tidpunkten inne här för med hänsyn främst till de mycket stora arbetsuppgifter som redan från början skulle komma att åvila det nya universitetskanslersämbetet. Departementschefen har emellertid deklarerat sin mening, att utrustningsnämnden vid en senare tidpunkt bör övertagas av universitetskanslersämbetet. I sammanhanget föreslås viss decentralisering från utrustningsnämnden till byggnadsstyrelsen och tekniska högskolans byggnadskommitté samt inrättande för utarbetande av vissa lokal- och utrustningsprogram m. m. av särskilda programkommittéer för samtliga läroanstalter på var och en av universitetsorterna.

Utskottet finner starka skäl tala för en förenhetligad ledning av alla de frågor som sammanhänger med utbyggnaden och utvecklingen av universiteten och högskolorna, alltså även för organisationen för utrustningsplanering och upphandling. Att redan från den 1 juli 1964, samtidigt som det nya universitetskanslersämbetet tillskapas, låta detta ämbetsverk övertaga utrustningsnämndens omfattande arbetsuppgifter vill emellertid inte heller utskottet förorda. Så snart det över huvud taget tekniskt och från arbetssynpunkt är möjligt bör likväl frågan om utrustningsnämndens inlemmande i universitetskanslersämbetet aktualiseras på nytt enligt utskottets bestämda uppfattning. Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker att det i motionerna I: 759 och II: 924 framförda förslaget om inordnande av utrustningsnämnden i kanslersämbetet redan fr. o. m. budgetåret 1964/65 vinner riksdagens bifall.

Departementschefens förslag om inrättande av särskilda centrala utbildningsråd med ställning som rådgivande organ i frågor rörande utbildningens innehåll och organisation, bestående av företrädare för avnämarna av akademiskt utbildad arbetskraft, finner utskottet väl ägnat att ligga till grund för riksdagens beslut i ämnet.

Jämväl vad departementschefen föreslagit med avseende på personaluppsättningen vid universitetskanslersämbetet för olika funktioner biträder utskottet.

I motionerna I: 759 och II: 924 har hemställts att riksdagen i särskild skrivelse borde uttala sig för en skyndsamt utredning avseende universitetspedagogiken och universitetslärares pedagogiska utbildning. Enligt vad utskottet erfarit har universitetskanslersämbetet genom beslut den 20 april 1964 tillkallat en särskild

expertgrupp med huvuduppgift att verkställa utredning rörande behovet av pedagogisk utbildning för sådana yngre akademiska lärare, som ej tidigare har undervisningserfarenhet, överväga lämpliga anordningar för utbildningen samt beräkna kostnaderna härför. Härvid har expertgruppen att även noggrant beakta de pedagogiska aspekterna på forskarutbildning och med beaktande av utländska och internationella erfarenheter överväga behovet av sådan utbildning. Expertgruppens arbete bör utmynna i ett förslag om definitiva anordningar på ifrågavarande områden. Expertgruppens förslag kan, om så anses lämpligt, avlämnas etappvis.

Utskottet fäster stort värde vid det initiativ som tagits av kanslersämbetet. Det synes utskottet angeläget med hänsyn till vad utskottet i det föregående förordat med avseende på omfattningen av det nya universitetskanslersämbetets ämbetsområde att utredningsuppdraget kommer att omfatta även de tekniska högskolorna och farmaceutiska institutet samt att expertgruppen efter kanslerns bedömande på lämpligt sätt kompletteras till följd härav.

Vidkommande frågan om en modernisering och förbättring av universitetsundervisningen genom ökad uppmärksamhet åt pedagogikens vitala betydelse har departementschefen för sin del erinrat om, att gymnasieutredningen och skolöverstyrelsen efterlyst förslag om resurser för en aktiv utrednings- och initiativverksamhet inom »universitetspedagogikens» fält, innefattande bl. a. universitetsundervisningens metodik och hjälpmedel. För egen del anser departementschefen gymnasieutredningens och skolöverstyrelsens påpekande av betydelsen av ett universitetspedagogiskt utrednings- och upprustningsarbete mycket värdefullt. Departementschefen hävdar att en försöksverksamhet inom detta alltför litet uppmärksammade område bör igångsättas.

Utskottet utgår från att kanslersämbetet genom sin nya utbildningsbyrå och vederbörande lärosäten genom sina motsvarande organ ägnar frågan om universitetspedagogiken och injicerandet av förbättrade pedagogiska metoder den största uppmärksamhet. Som förordats av gymnasieutredningen synes universitetskanslersämbetets expertanslag härjämte böra utnyttjas för att möjliggöra att lämpliga personer tillfälligt engageras för nu berörda uppgifter. Det synes också enligt utskottets uppfattning lämpligt att frågan om inrättande av en särskild forskartjänst med inriktning på vuxenundervisningens, främst universitetsundervisningens, metodik uppmärksammas i sammanhanget.

Med hänsyn till vad sålunda upptagits synes den i motionerna I: 759 och II: 924 påyrkade skrivelsen till Kungl. Maj:t om tillsättande av en särskild utredning i hithörande pedagogiska frågor icke erforderlig. Utskottet förordar emellertid i anledning av motionerna, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna, i förekommande fall för vederbörandes underrättande, vad utskottet anfört i fråga om universitetspedagogikens viktiga roll i utbildningen vid universitet och högskolor samt om angelägenheten av förbättrade pedagogiska metoder m. m.

I nämnda motioner föreslås även en omläggning av nuvarande inregistrerings-

förfarande vid de icke spärrade fakulteterna, så att tillträde till undervisningen i varje ämne göres beroende av föranmälan viss tid före undervisningens början.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att departementschefen i propositionen nr 50 lämnat den upplysningen, att frågan om utformningen av ett tillförlitligt system för dylik registrering och förutberäkning av antalet i undervisningen deltagande har utretts av universitetskanslersämbetet i samråd med expertis från statistiska centralbyrån och att en på grundval av detta utredningsarbete organiserad försöksverksamhet har igångsatts under läsåret 1962/63 och fortsätter under innevarande läsår. Kostnaderna för denna verksamhet under innevarande budgetår beräknas uppgå till ca 500 000 kr. Resultaten av denna försöksverksamhet är enligt departementschefens bedömande sådana, att verksamheten bör fortsätta i huvudsak enligt de sålunda uppdragna riktlinjerna. Departementschefen förklarar sig i annat sammanhang ha för avsikt att framlägga förslag till lösning av vissa speciella metodproblem, som sammanhänger med registreringsförfarandet. Då det i motionerna berörda spørsmålet således redan synes tillfredsställande uppmärksammat och försöksverksamhet inom området pågår bör motionerna i fråga i här berört avseende icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionerna I: 758 och II: 927 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam prövning av frågan om att skapa fasta former för samverkan mellan universitet och bildningsorganisationer. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att ökad uppmärksamhet ägnas spørsmålet om kontakterna mellan universitet och folkbildning och i anslutning härtill den inte mindre viktiga frågan om akademisk fortbildning. I inte ringa mån synes frågan uppmärksammat genom statsmakternas beslut förra året om att bidrag till universitetscirkular skall utgå ur samma anslag som till studiecirkelverksamheten i övrigt. En utvidgning av nu förekommande ömsesidiga kontakter borde vara av stort värde för både universiteten/högskolorna och bildningsorganisationerna samt avnämarna av den akademiska arbetskraften. Att vetenskapens landvinningar och metodik göres tillgängliga för en så bred allmänhet som möjligt synes angeläget och skulle utan tvivel ge universiteten och högskolorna en ytterligare goodwill. Enligt utskottets mening synes det nya universitetskanslersämbetet med de ökade resurser som kommer att stå till ämbetets förfogande i första hand lämpat att pröva hithörande problem. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t för kanslersämbetets underrättande på lämpligt sätt ger till känna vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna I: 758 och II: 927.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat med avseende på den centrala ledningen av de högre läroanstalterna har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I fråga om *läroanstalternas omfattning* har departementschefen, som framgått av det föregående, förordat att karolinska institutet och tandläkarhögskolan i

Stockholm ombildas till en läroanstalt, benämnd karolinska mediko-kirurgiska institutet och omfattande en medicinsk och en odontologisk fakultet. Vidare har departementschefen föreslagit, att tandläkarhögskolan i Malmö infogas i universitetet i Lund, som därigenom kommer att omfatta jämväl en odontologisk fakultet, samt att universitetet i Umeå organiseras med fakulteter på samma sätt som övriga universitet. Medicinska högskolan och tandläkarhögskolan i Umeå bör sålunda upphöra såsom organisatoriska enheter och deras lärarkollegier ombildas till en medicinsk och en odontologisk fakultet. Slutligen har departementschefen funnit skäl tala för att farmaceutiska institutet infogas i antingen universitetet i Uppsala eller karolinska institutet och föreslagit att principbeslut härom fattas redan nu. Institutets lärarkollegium bör enligt förslaget redan fr. o. m. den 1 juli 1964 ombildas till en farmaceutisk fakultet.

Utskottet ger för sin del departementschefens förslag sin anslutning. I sammanhanget vill utskottet emellertid erinra om vad utskottet inledningsvis anfört med avseende på önskvärdheten av en ytterligare samverkan olika utbildningsenheter emellan. Att kontakterna underlättas och att samarbetet intensifieras mellan vetenskapsmän och institutioner, vilket helt naturligt förutsätter en samordnad planering och ett samordnat bruk av till förfogande stående resurser, har också understrukits av universitetsutredningen. En fortsättning på integrationssträvandena synes utskottet i första hand böra inriktas på att så långt möjligt i samförstånd med berörda parter lösa de problem i nämnda hänseende som föreligger i Göteborg, där för närvarande tre olika utbildningsenheter — universitetet, Chalmers tekniska högskola och handelshögskolan — är lokaliserade. Den samordnade lösning av hithörande frågor, som i och för sig synes önskvärd, bör emellertid anstå tills vidare med hänsyn bl. a. till gällande avtal för handelshögskolan. Utskottet återkommer till spörsmålet i det följande.

Vad beträffar *den lokala universitets/högskolestyrelsen och det lokala planeringsarbetet* får utskottet framhålla följande.

Den principiella strävan som kommer till uttryck i departementschefens konkreta förslag, nämligen att decentralisera förvaltningsansvaret, att förkorta ärendevägarna och att anförtro de akademiska och mera renodlat administrativa uppgifterna åt skilda organ finner utskottet berättigad. Vad departementschefen sålunda förordat med avseende på planeringsarbetet, innebärande bl. a., som utskottet tidigare erinrat om, att *petita* skall gå direkt från fakulteter/sektioner till vederbörande fakultetsberedning, på prövningen av fördelningsärenden, på befattningen med personaladministrativa ärenden, handhavandet av den ekonomiska förvaltningen vid vederbörande lärosäte samt utbildningsorganisationens administrativa uppgifter har utskottet ansett sig böra godtaga. I sammanhanget har utskottet emellertid funnit sig böra understryka vad departementschefen uttalat om angelägenheten av att fakulteterna/sektionerna fortlöpande håller läroanstaltens ledning underrättad om sitt planeringsarbete och om de förslag, som avlättes till fakultetsberedningarna.

I fråga om konstruktionen av de lokala styrelse- och förvaltningsorganen har departementschefen i enlighet med universitetsutredningens förslag förordat en uppdelning av olika funktioner. Sålunda förordas ett konsistorium, bestående i huvudfallen av fakulteternas och sektionernas dekaner jämte läroanstaltens av de ordinarie akademiska lärarna valde rektor som ordförande samt därjämte vid universiteten i Uppsala och Lund en av Kungl. Maj:t utsedd chefstjänsteman, som under konsistoriet skall fungera som chef för den samlade universitets/högskoleförvaltningen. Universitets/högskoleförvaltningen föreslås innefatta all för universitetet/högskolan gemensam administrativ personal och sålunda närmast motsvara vad som nu vid universiteten benämnes kansli och drätselverk; däremot icke institutionerna och ej heller universitets/högskolebiblioteken, vilka föreslås lyda direkt under konsistoriet.

För att möjliggöra en smidig handläggning av löpande ärenden föreslås dels inrättande i formell mening av ett rektorsämbete, bestående av rektor och universitetsrådet (i vissa fall byråchefen), dels införande av rätt för konsistoriet att till rektorsämbetet eller till förvaltningschef delegera beslutanderätten i visst ärende eller viss grupp av ärenden.

Särskilt frågan om universitetsrådets ställning — vid andra lärosäten än vid universiteten i Uppsala och Lund ersättes universitetsrådet tills vidare av en byråchef utan ledamotskap i konsistoriet — och samarbetet mellan honom och rektor har upptagits i vissa motioner. Sålunda hävdas i motionerna I: 744 och II: 913 samt I: 759 och II: 924 att rektor skall vara förvaltningens chef. Motionerna I: 744 och II: 913 innehåller tillika förslag om att universitetsråden och byråcheferna skall utgå ur förvaltningen. I motionerna varnas för att ett genomförande av departementschefens förslag skulle innebära en form av »dubbelkommando», som skulle utgöra ett hinder för ett effektivt upprätthållande av den administrativa verksamheten vid läroanstalten. Utskottet får i anledning härav erinra om att departementschefens förslag innebär dels att den lokala universitets/högskolestyrelsens uppgifter till övervägande del blir rent administrativa, dels att ärende, som ankommer på rektorsämbetets prövning — i princip skall rektorsämbetet ha överinseende över allt som rör universitetet — skall avgöras av rektor i närvaro av universitetsrådet (byråchefen) och efter det att ärendet föredragits av universitetsrådet eller den föredragande universitetsrådet därtill utser. Förfarandet överensstämmer således med sedvanlig praxis inom andra verk och styrelser, där vederbörande chef regelmässigt fattar beslut i närvaro av särskild föredragande. Det synes utskottet uppenbart att förslaget tar hänsyn till att såväl administrativa som akademiska synpunkter skall bli vederbörligen beaktade. Att rektor härjämte skulle vara chef för den för universitetets olika verksamhetsgrenar gemensamma förvaltningsorganisationen av klart administrativ karaktär kan utskottet inte biträda. Några garantier för att en med hänsyn främst till sina vetenskapliga kvalifikationer vald rektor alltid skulle vara skickad att handlägga omfattande administrativa funktioner lika väl eller bättre än en enbart för sistnämnda uppgift tränad, kvalificerad förvalt-

ningschef synes utskottet icke antagligt. Den uppenbara försvagning som bortfallet av exempelvis byråchefen vid förvaltningarna på lärosätena i Stockholm, Göteborg och Umeå skulle innebära — förvaltningspersonalen under byråchefs nivå förordas där placerade i lägre löneställning än vid motsvarande förvaltningar i Uppsala och Lund — kan utskottet icke förorda. Utskottet, som utgår från att ett förtroendefullt samarbete skall kunna etableras mellan rektor och universitetsråd/byråchef, finner alltså icke skäl biträda motionerna I: 744 och II: 913 samt I: 759 och II: 924 i här berörda hänseenden. Skulle en effektiv förvaltning trots allt icke visa sig möjlig att åstadkomma synes, som framhållits av departementschefen, statskontorets i särskild rapport till universitetsutredningen aktualiserade förslag rörande den lokala styrelsens organisation på nytt kunna aktualiseras. Till skillnad från utredningens och departementschefens förslag om en integrerad styrelseorganisation innebar statskontorets förslag, att de renodlat administrativa uppgifterna lades hos en för varje universitetsort gemensam lokal förvaltningsorganisation under en cheftjänsteman i generaldirektörs ställning och de allmänna tillsynsuppgifterna (jämte vissa vetenskapliga bedömningsärenden) hos dels ett konsistorium, dels ett rådgivande organ.

Statskontorets linje vinner starkt stöd i motionerna I: 756 och II: 923. I dessa motioner hävdas också med skärpa kravet på en fortgående strävan mot ökad organisatorisk integration. För att ägna uppmärksamhet åt såväl integrationsfrågorna — av utskottet utförligt behandlade i det föregående — som fullföljandet av främst statskontorets principlösning för den lokala förvaltningsorganisationen har i motionerna föreslagits att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla inrättandet av en särskild organisationskommitté. Utskottet finner det icke erforderligt att i nuvarande läge föreslå tillkomsten av en dylik, universitetskanslersämbetet sidoordnad organisationskommitté. Den dualism i förhållande till kanslersämbetets tilltänkta funktioner som skulle bli följderna synes utskottet böra undvikas. Däremot synes det utskottet självklart att kanslersämbetet, med beaktande bl. a. av vad utskottet anfört i fråga om samverkan och integration mellan olika utbildningsenheter, kontinuerligt ägnar uppmärksamhet åt arbetet på en fortlöpande universitetsreform, som utskottet utgår från skall ske alldeles oavsett vad riksdagen nu går att besluta. Utskottet finner därför vad i motionerna föreslagits i nu berörda hänseenden icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd utöver vad som må följa av vad utskottet redan i flera sammanhang uttalat.

I de sist behandlade motionerna samt motionerna I: 755 och II: 925 hemställs att förvaltningscheferna — byråcheferna — i Stockholm, Göteborg och Umeå skall vara ledamöter av vederbörande konsistorier i likhet med vad som i propositionen förordats med avseende på universitetsråden i Uppsala och Lund. Ehuru utskottet finner starka skäl tala för att byråcheferna också beredes ställning som ledamöter av vederbörande konsistorier har utskottet likväl funnit sig med hänsyn till den uppenbara provisoriekaraktären i departementschefens förslag med avseende på förvaltningspersonalen över huvud vid berörda lärosäten

kunna tills vidare godtaga att byråcheferna blir huvudföredragande vid konsistoriesammanträdena och beredes möjlighet att anmäla avvikande mening i den mån fattat beslut icke överensstämmer med deras uppfattning i visst ärende. Utskottet utgår dock från att Kungl. Maj:t även fortsättningsvis ägnar frågan om byråchefernas representation i konsistorierna all uppmärksamhet och så fort möjligheterna till en mera permanent organisation vid respektive universitets/högskoleförvaltningar i Göteborg, Stockholm och Umeå föreligger eller eljest rekryteringsförhållandena till byråchefstjänsterna skulle så påkalla för riksdagen framlägger förslag i syfte att uppnå en enhetlig förvaltningschefsfunktion vid samtliga landets högre läroanstalter. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört med avseende på förvaltningschefs ledamotskap i konsistorium.

I motionerna I: 744 och II: 913 hemställas att prorektor skall väljas på samma sätt som rektor och att prorektor skall vara ledamot av konsistoriet. Universitetsutredningen hade föreslagit att prorektor borde väljas av konsistoriet inom sig. Departementschefen har inte närmare berört frågan. Som skäl för sitt förslag hade universitetsutredningen anfört, att det skulle vara mindre välbetänkt att tillföra konsistoriet ytterligare en ledamot utöver de minst tolv ledamöter som skulle ingå i konsistoriet. Mot detta förslag av universitetsutredningen har stark kritik riktats från universitets- och högskolehåll med hänsyn bl. a. till den stora arbetsbelastning som skulle komma att åvila prorektor som samtidigt fungerade som dekanus för fakultet eller sektion. Utskottet finner med hänsyn inte minst härtill att en särskild prorektorsbefattning, som för närvarande gäller vid universitet och högskolor, bör finnas och bedömer inte skälet att begränsa konsistoriets numerär som avgörande för valet av prorektorstyp. Utskottet förordar därför bifall till motionärernas förslag om att prorektor skall väljas på samma sätt som rektor och ingå som ledamot av konsistoriet.

Utskottet anser sig däremot inte kunna biträda ett förslag i samma motioner om särskild stipulation att prorektor jämte rektor och förvaltningschefen skall äga närvara vid handläggningen av ärenden inom rektorsämbetet. Detta skulle enligt utskottets mening endast onödigt tillkrångla och tynga ärendenas handläggning inom ämbetet. Självfallet bör emellertid prorektor, därest rektorsämbetet för visst fall anser detta befogat, tillfälligt kunna äga närvara vid handläggning inom ämbetet, dock utan befogenhet att deltaga i beslut. I enlighet med vad departementschefen förordat bör emellertid i princip prorektor ingå i rektorsämbetet endast då han faktiskt fungerar som rektor. Utskottet avstyrker därför i denna del bifall till motionerna I: 744 och II: 913.

I fråga om upprättande av förvaltningsorganisatorisk gemenskap mellan vissa lärosäten har departementschefen ingående berört förhållandena med avseende på Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola, mellan vilka sedan år 1960 råder en institutionsorganisatorisk gemenskap för ämnesområdena matematik, fysik, kemi och teoretisk fysik. Härutinnan torde i allt väsentligt få hänvisas till departementschefens redogörelse, intagen på s. 301—306 i proposi-

tionen nr 50. Här må emellertid erinras om att departementschefen redovisat fyra möjligheter att uppnå en önskvärd förvaltningsorganisatorisk gemenskap. Den administrativt sett enklaste lösningen vore att sammanfoga universitetet och högskolan till en läroanstalt, som då skulle omfatta bl. a. en teknisk fakultet. Detta vore emellertid en långtgående åtgärd, som fordrade överväganden icke blott för Göteborgs del. Något förslag till en dylik lösning föreligger icke och har därför enligt departementschefen ej kunnat diskuteras i yttrandena. Den lösningen anses därför i dagens läge icke vara aktuell.

Detsamma gäller enligt departementschefen en annan, också den i och för sig möjlig, lösning innebärande att *all* personal och *alla* materiella resurser för de ifrågakvarande ämnena föres till den ena av läroanstalterna, vilken därvid skulle åläggas att svara jämväl för viss undervisning och examination inom ramen för av den andra läroanstalten eljest meddelad utbildning. Icke heller en lösning efter dessa riktlinjer kan i dag betraktas som aktuell, framhåller departementschefen.

Under dessa omständigheter kunde det enligt departementschefen vara naturligt att pröva den av universitetsutredningen föreslagna och av flera myndigheter och organisationer tillstyrkta lösningen med en för båda läroanstalterna gemensam förvaltning och en samarbetsnämnd såsom styrelse för de gemensamma institutionerna. Denna lösning vore i och för sig fullt acceptabel. Emellertid har utredningens förslag på denna punkt mött ett bestämt motstånd från de närmast berörda myndigheternas sida. Med hänsyn härtill och efter övervägande jämväl av övriga på bedömningen inverkan faktorer är departementschefen därför ej beredd att förordad detsamma.

I stället har han övergångsvis förordat en mindre ingripande lösning än utredningens och de två andra i det föregående anvisade möjligheterna, men som likväl anses kunna redan från början skapa en förvaltningsorganisation, som möjliggör ett bibehållande av gemensamma institutioner i vissa matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Därest det framdeles befinnes lämpligt att samman slå de båda läroanstalternas förvaltningar till en enda förvaltningsorganisation, synes enligt departementschefens förmenande den av honom nu förordade lösningen kunna underlätta en dylik omläggning.

För att en rationell förvaltning av de ifrågakvarande institutionerna skall kunna komma till stånd utan vare sig en samarbetsnämnd eller en för båda läroanstalterna gemensam förvaltningsorganisation, måste enligt departementschefens mening huvuddelen av deras personal och alla deras materiella resurser (lokaler, utrustning, anslag) hänföras till *endera* läroanstalten. Av praktiska skäl har detta förslagits bli Chalmers tekniska högskola, inom vars område institutionsbyggnaderna är uppförda respektive är avsedda att uppföras. Däremot har det syntts departementschefen möjligt att på universitetets personalförteckning alltjämt uppföra de ordinarie tjänster, vilkas innehavare är ledamöter av universitetets matematisk-naturvetenskapliga fakultet.

Departementschefen har även ansett det möjligt att fortsättningsvis på uni-

versitetets personalförteckning uppföra docenttjänster avsedda för docenter i här ifrågavarande ämnen inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Däremot är det enligt departementschefens mening lämpligast, att all övrig lärarpersonal liksom assistent- och biträdespersonalen är anställd vid högskolan, vilken sålunda skall ha att tillse att erforderliga personella och materiella resurser ställes till förfogande — förutom för högskolans ändamål — för dels den inom universitetets matematisk-naturvetenskapliga fakultet bedrivna utbildningen, dels de ifrågavarande, vid universitetet anställda professorernas, laboratorernas och docenternas forskning.

I de gemensamma institutionerna kommer med den ordning departementschefen förordat att ingå såväl den berörda lärarpersonalen hos universitetet som lärarpersonal och övrig ifrågakommande personal hos Chalmers tekniska högskola. I fråga om åliggandena för denna personal förutsättes på grund härav i överensstämmelse med under senare år tillämplad ordning gälla, att tjänstgörings-skyldigheten för tjänstemännen eller befattningshavarna inom en institution omfattar hela den verksamhet som där bedrivs, oavsett vilket av lärosätena som har att svara för densamma.

Då de gemensamma institutionerna — bortsett från vissa till dem knutna tjänstemän — i administrativt hänseende kommer att vara hänfödda till Chalmers tekniska högskola, förutsättes de förvaltade under överinseende av högskolans rektorsämbete. Prefekter bör därför utses av högskolans konsistorium, men det framhålles som självklart att det därvid står konsistoriet fritt att till prefekt utse ordinarie lärare, vars tjänst är hänförd till universitetet. I överensstämmelse med förslag av universitetsutredningen förutsättes slutligen planeringsarbetet för dessa institutioner bedrivnas såsom en för båda läroanstalterna gemensam angelägenhet av sektionsgrupper, var och en omfattande en sektion vid vardera läroanstalten.

Enligt departementschefen bortfaller, därest förslaget om institutionernas organisation och förvaltning godtages, behovet av en samarbetsnämnd med styrelsefunktioner av det slag universitetsutredningen föreslagit. Ej heller skulle det då enligt hans mening bli nödvändigt att organisera en för de båda läroanstalterna gemensam förvaltning, till följd varav envar av dem tills vidare borde ges sin egen förvaltningsorganisation.

Departementschefens förslag har kritiserats i motionerna I: 750 och II: 912 samt I: 756 och II: 923 såsom icke tillräckligt långtgående i fråga om integration mellan de båda utbildningsenheterna. I förstnämnda båda motioner hemställas sålunda om en skyndsamt utredning om lämplig integration av universitetet i Göteborg och Chalmers tekniska högskola samt att förslaget om överförande av personal och anslag mellan universitetet och högskolan icke bifalles av riksdagen i avvaktan på de förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottet har redan i det föregående starkt pläderat för integrationstanken, inte bara i Göteborg utan också på andra universitetsorter. Enligt utskottets mening innefattar emellertid problemet i Göteborg, som utskottet tidigare

framhållit, icke endast frågan om lämplig integration av nu berörda två lärosäten utan också spørsmålet om handelshögskolans eventuella anslutning till universitetet. Man synes alltså här ha att göra med ett komplex, till vilket ställning lämpligen bör tagas samtidigt. Förutsättningarna för att lösa problemet med en fast samverkan mellan universitetet och handelshögskolan föreligger emellertid som departementschefen bl. a. anfört ännu ej med hänsyn till gällande avtal om handelshögskolan. Med hänsyn härtill bör enligt utskottets mening departementschefens förslag till kortsiktig lösning av samordningsproblemen i Göteborg tills vidare kunna godtagas. Medverkande härtill har också varit, att motionärerna icke enligt utskottets mening kunnat tillfredsställande visa konsekvenserna av ett avslag på departementschefens förslag om överförande av personal och anslag mellan universitetet och Chalmers tekniska högskola. Såvitt utskottet kunnat finna synes den av departementschefen förordade lösningen icke hindra en omläggning till gemensam förvaltning. Utskottet avstyrker bifall till motionerna I: 750 och II: 912. Som utskottet inledningsvis framhållit bör emellertid såväl Kungl. Maj:t som universitetskanslersämbetet fortsättningsvis ha sin uppmärksamhet riktad på spørsmålet om hur samverkan och integration bäst skall främjas och stödjas. Utskottet avser därvid icke blott förhållandena i Göteborg utan även på andra universitets- och högskoleorter.

Med hänsyn till vad utskottet nu förordat följer, att utskottet icke heller ansett sig böra biträda förslaget i motionerna I: 756 och II: 923 om inrättande i överensstämmelse med universitetsutredningens förslag av en samarbetsnämnd som styrelse för de gemensamma institutionerna vid universitetet och högskolan samt om en gemensam förvaltningsorganisation för de båda läroanstalterna.

Vad departementschefen förordat beträffande viss förvaltningsorganisatorisk gemenskap mellan universitetet i Lund och den tekniska högskolan därstädes biträder utskottet.

Till departementschefens förslag beträffande organiserandet av en särskild utbildningsbyrå och en administrativ byrå på de skilda lärosätena tillstyrker utskottet bifall. Särskilt värdefullt finner utskottet det vara att utbildningsfrågorna hädanefter kan ägnas en berättigad ökad uppmärksamhet både centralt i universitetskanslersämbetet och lokalt på berörda universitet och högskolor.

Till följd av att departementschefen betraktat förvaltningsorganisationerna på universitetsorterna Göteborg och Stockholm som i viss mån provisorier innebär departementschefens förslag i viss utsträckning en begränsning av personalorganisationen för dessa förvaltningar, även om principerna för förvaltningsorganisationens uppbyggnad dock gäller samtliga förvaltningar.

Sålunda förordas bl. a. att förvaltningschefen, universitetsrådet, vid universitetet i Uppsala och Lund skall placeras som ordinarie tjänsteman i lönegrad B 4 under det att byråcheferna vid övriga förvaltningar i Göteborg och Stockholm skall placeras som extra ordinarie i lönegrad B 1. Motsvarande skillnad i lönevillkor för andra tjänstemän med samma befogenheter och dimensioneringen av personalresurserna i övrigt ingår också i departementschefens förslag. Mot

denna lönedifferens och skillnad i anställningsform har motionärerna i motionerna I: 755 och II: 925 vänt sig och påyrkat ändringar i lönevillkoren. Då det här är fråga om tjänster, vilkas löneplacering godtagits av vederbörande personalorganisationer, har utskottet i enlighet med sedvanlig praxis icke ansett sig böra förorda ändring härutinnan. Med hänsyn till förvaltningsorganisationernas provisoriekaraktär har utskottet icke heller ansett sig böra förorda förslaget om ordinariesättning av berörda förvaltningschefstjänster. Av samma skäl avstyrker utskottet jämväl ett förslag i samma motioner om att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1965 års riksdag om en förbättrad förvaltningsorganisation vid läroanstalterna i Göteborg och Stockholm i enlighet med i motionerna angivna riktlinjer.

Att, såsom påyrkats i motionerna I: 756 och II: 923, riksdagen skulle uttala sig för att nya ordinarie tjänster i lönegrad A 25 och högre icke bör inrättas vid de lokala universitets/högskoleförvaltningarna finner utskottet icke tillräckliga skäl biträda. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att taga dessa problem i övervägande i den mån nya högre tjänster inrättas. Utskottet avstyrker bifall till motionerna i fråga i nu berört hänseende.

Rent allmänt vill utskottet emellertid framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t ägnar frågan om löne- och övriga anställningsvillkor för tjänstemännen vid här berörda »provisoriska» förvaltningar fortsatt uppmärksamhet med tanke på tänkbara rekryteringsproblem.

I motionerna I: 759 och II: 924 har hemställts att riksdagen skulle besluta att en mot 1956 års universitetsstatuter, 2 § 1 mom., svarande paragraf skall införas i den tilltänkta nya stadgan för universiteten och vissa högskolor.

2 § 1 mom. i universitetsstatuterna stadgar följande.

Universiteten stå under Kungl. Maj:ts beskydd och åtnjuta oförkränkt den egendom samt de inkomster, rättigheter, förmåner och friheter, som lagligen tillkomma dem.

Enligt utskottets mening har ifrågavarande stadgande, som är historiskt be-  
tingat, endast en symbolisk betydelse, så till vida som hänvisning blott sker till gällande lag och någon ändring av universitetens status, tillförsäkrad dem i lag av civilrättslig karaktär, under inga förhållanden kan ske genom inrättande eller borttagande av en stadgebestämmelse som tillkommit i administrativ ordning. Utskottet finner därför icke skäl att biträda motionsyrkandet i fråga men vill samtidigt uttala, att utskottet i och för sig icke har något att erinra mot att en motsvarighet till nämnda paragraf i en eller annan form överföres till den nya universitetsstadgan, om Kungl. Maj:t vid sin ytterligare prövning skulle finna detta motiverat.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat med avseende på den lokala universitets/högskolestyrelsen och det lokala planeringsarbetet har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Departementschefen föreslår, att den nuvarande *fakultetsorganisationen* i sina huvuddrag överföres till den nya organisationen. Vissa betydelsefulla modifikationer föreslås dock, främst i avseende på fakultetsindelningen och sammansättningen av fakulteterna samt beträffande de särskilda nämnderna för ärenden om utbildningens innehåll och organisation.

Förslaget innebär att benämningen fakultet införes även vid de fackhögskolor, som underställes det nya universitetskanslersämbetet. Den sektionsindelning som nu tillämpas vid de humanistiska fakulteterna föreslås även utsträckt till andra fakulteter.

Utöver de i det föregående av utskottet tillstyrkta förslagen om tillkomsten vid universitetet i Lund av en odontologisk fakultet samt vid universitetet i Umeå och det ombildade karolinska institutet av vardera en medicinsk och en odontologisk fakultet liksom ombildningen av farmaceutiska institutets lärarkollegium till en farmaceutisk fakultet förordar departementschefen, att vid universitetet i Umeå skall tillkomma tills vidare också en filosofisk fakultet.

Utskottet biträder sistnämnda förslag.

Utskottet tillstyrker också bifall till departementschefens förslag om ombildning av de tekniska högskolornas lärarkollegier till tekniska fakulteter, vilka i sin tur indelas i sektioner, motsvarande de nuvarande avdelningarna.

Vid vart och ett av universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm föreslår departementschefen upprättande av en samhällsvetenskaplig fakultet. Departementschefen motiverar sitt förslag med att de samhällsvetenskapliga ämnena, inklusive psykologi och pedagogik, både forskningsmässigt och i andra hänseenden allt mera kommit att bilda en från övriga humanistiska ämnen avgränsad grupp. Då enligt departementschefen flera av de samhällsvetenskapliga ämnena ingår som betydelsefulla beståndsdelar i såväl den samhällsvetenskapliga utbildningen som civilekonomutbildningen, anser han i likhet med universitetsutredningen övervägande skäl tala för att en enda fakultet ges ansvaret för båda utbildningarna. Det samarbete med näringslivet, som anses vara av stort värde för civilekonomutbildningen, bör enligt hans mening kunna säkerställas genom de särskilda, lokalt anknutna utbildningsråd för denna utbildning, som han i det föregående förordat. Departementschefen förordar sålunda, att den i anslutning till 1960 års riksdagsbeslut provisoriskt organiserade ekonomiska fakulteten vid universitetet i Lund ersättes av en fakultet omfattande samtliga de samhällsvetenskapliga ämnena.

Med hänsyn till sin principiella inställning till frågan om värdet av samarbete över fakultets- och institutionsgränser, redovisad i inledningen till detta utlåtande, biträder utskottet för sin del departementschefens förslag beträffande samhällsvetenskapliga fakulteter. Detta innebär, att utskottet icke ansett sig böra tillstyrka yrkandet i motionerna I: 757 och II: 926 om att den ekonomiska fakulteten vid universitetet i Lund skulle bibehållas i sin nuvarande organisation för ombesörjande av civilekonomutbildningen. Utskottet har därvid bl. a. noterat, att motionärerna själva ansett att anledning saknades att antaga att under-

visningen såsom sådan i allmänhet skulle bli sämre om den administrerades via en samhällsvetenskaplig fakultet. Utskottet vill härjämte i likhet med departementschefen hävda att de utan tvivel viktiga kontakterna med näringslivet bör tillfredsställande kunna upprätthållas genom tillkomsten av ett särskilt lokalt anknutet utbildningsråd med representanter för avnämarna.

Departementschefens förslag om en uppdelning av de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna i tre sektioner, en matematisk-naturvetenskaplig, en kemisk och en biologisk-geografisk sektion har utskottet icke velat motsätta sig. Förslagen om fakulteters/sektioners sammansättning — Kungl. Maj:t förutsättes här senare få taga slutlig ställning — och fakultetsarbetets organisation biträder utskottet.

Förslaget om särskilda utbildningsnämnder såsom fakultetssektionernas särskilda organ för utbildningsfrågor vill utskottet ge sin anslutning.

I motionerna I: 759 och II: 924 har påyrkats att majoriteten i varje utbildningsnämnd skall utgöras av akademiska lärare, tillhörande fakultet respektive sektion. Departementschefen har räknat med att representationen i nämnderna skall i princip vara fyra lärarrepresentanter, bestående av dekanus såsom ordförande och ytterligare tre av fakulteten eller sektionen valda ledamöter, tre studentrepresentanter, utsedda av vederbörande studentkår, och en representant för assistent/amanuensgruppen.

Utbildningsnämnd avses få till uppgift att såsom fakultetens eller sektionens särskilda organ för utbildningsfrågor ägna uppmärksamhet åt studieförhållandena, följa de studerandes studieresultat, samverka med vederbörande statsstipendienämnd, bereda alla på fakultetens eller sektionens prövning ankommande ärenden rörande utbildningens innehåll och organisation samt i övrigt hos fakulteten eller sektionen föreslå de åtgärder, som kan vara påkallade eller eljest lämpliga.

Då det slutliga ansvaret för besluts fattande i utbildningsfrågor som skall avgöras på det lokala fakultetsplanet förbehålles fakulteten/sektionen och då utbildningsnämnd, när så anses erforderligt, avses få möjlighet att med sig adjungera ytterligare representanter för exempelvis lärarna, har utskottet icke funnit tillräckliga skäl att rubba på den tilltänkta fördelningen av representationen i utbildningsnämnderna. Utskottet avstyrker därför bifall till ifrågasvarande yrkande i motionerna I: 759 och II: 924.

I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande i anledning av vad departementschefen anfört och förordat rörande fakultetsfrågan.

Såväl universitetsutredningen som departementschefen har karakteriserat *institutionerna* som de egentliga arbetsenheterna för såväl forskning som undervisning och föreslagit en precisering av institutionernas ställning och förvaltning genom en stadgebinding. Utskottet delar helt uppfattningen om den utomordentligt viktiga roll som bör tillerkännas institutionerna.

Vad departementschefen förordat med avseende på serviceinstitutioner, dvs. institutioner för anläggningar, samlingar och verksamheter för flera ämnesområden, biträder utskottet.

Beträffande det andra slaget av institutioner, ämnesinstitutioner, har departementschefen uttalat sig för en institutionsuppdelning, som innebär en sammanslagning av flera enprofessorsinstitutioner till större enheter. Då åtgärden ligger i linje med vad utskottet i det föregående framhållit om önskvärdheten av att utvidga det akademiska samarbetet, tillstyrker utskottet, att åtgärder vidtages för sammanförande av närbesläktade ämnen inom en institution. Även departementschefens förslag om bildande av institutionsgrupper för handhavande av uppgifter, som är gemensamma för de i gruppen ingående institutionerna, tillstyrker utskottet.

Vad avser institutioners och institutionsgruppers arbetsuppgifter har departementschefen förordat åtgärder i syfte att befria forskarna från alla sådana administrativa bestyr, som icke nödvändigtvis bör ankomma på dem. Departementschefen konstaterar att den förordade koncentrationen av de administrativa uppgifterna till läroanstalternas centrala förvaltningar uteslutande har till syfte att befria institutionerna och deras ledning från sådana uppgifter och därigenom möjliggöra för dem att i högre grad än fallet är i dag koncentrera sitt arbete på vad som är institutionernas uppgift, nämligen forskning och utbildning.

Utskottet delar departementschefens principiella inställning till frågan om institutionernas (institutionsgruppernas) arbetsuppgifter och tillstyrker, i den mån utskottet icke redan i det föregående förordat detta, att åtgärder vidtages i enlighet härmed.

Förslaget att varje enskild institution skall förvaltas av en prefekt, som skall ha att i alla viktiga ärenden samråda med ett institutionskollegium, biträder utskottet.

I motionerna I: 759 och II: 924 föreslås att i institutionsprefekts befogenheter skall ingå rätt att förordna assistenter, amanuenser och biträdespersonal vid institutionen. Med hänsyn till önskvärdheten av att en samordnad och likformig bedömning av hithörande ärenden vid den större enhet som ett universitet eller en högskola utgör så långt möjligt garanteras anser utskottet det för sin del riktigt, att nuvarande centrala tillsättningsförfarande vid läroanstalten bibehålles och att uppgiften att förordna ifrågavarande personal bör anförtros läroanstaltens centrala ledning. Utskottet utgår från att förslag till förordnanden inom viss institution avgives av institutionsledningen. Det säkerligen i och för sig ganska obetydliga administrativa merarbete som vållas den centrala förvaltningen inom lärosätet synes icke heller berättiga till den av motionärerna föreslagna åtgärden. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionerna I: 759 och II: 924 i nu berört avseende.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat med avseende på lärosätenas institutioner har icke givit utskottet anledning till erinran.

Departementschefens *anslagsberäkningar* — utmynnande i en sammanlagd anslagsökning för den föreslagna nya organisationen av universitetens och högskolornas centrala ledning och lokala förvaltning m. m. av 5 157 000 kr. — och förslag till anslagskonstruktion har utskottet funnit sig böra godtaga.

I motionerna I: 759 och II: 924 har påyrkats, att riksdagen skall besluta att beträffande de anslag under rubriken Högre utbildning och forskning i åttonde huvudtiteln som hänför sig till myndigheter under universitetskanslersämbetets tillsyn ämbetets styrelse skall äga rätt att besluta, att medel som inbesparas på ett anslag må användas till förstärkning av annat anslag, dock ej till inrättande av andra befattningar än arvodestjänster eller ändring av lönevillkoren för redan inrättade tjänster.

Den av motionärerna förordade åtgärden är enligt utskottets mening av sådan principiell natur, att den icke bör bedömas isolerat för en gren av statsverksamheten som universitets- och högskoleväsendet. Utskottet avstyrker därför bifall till förevarande motionsyrkande.

Med hänsyn till att utskottet i det föregående avstyrkt bifall till motionerna I: 755 och II: 925 om vissa förstärkningar av förvaltningsorganisationen vid lärosäten i Stockholm, Göteborg och Umeå bör icke heller ifrågavarande motioner, i vad de avser av motionärernas förslag påkallad utvidgning av bemyndigande för Kungl. Maj:t att överskrida vederbörliga anslag för eventuellt erforderlig förstärkning av den nya organisationen, bifallas av riksdagen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

1. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført i fråga om ökad samverkan och integration inom universitets/högskoleväsendet;

2. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser inrättande av en särskild fakultetsberedning för teologi, icke må bifallas av riksdagen;

3. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser fakultetsberedningarnas sammansättning, icke må bifallas av riksdagen;

4. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser att utrustningsnämnden för universitet och högskolor skall upphöra som självständigt verk och fr. o. m. den 1 juli 1964 integreras i universitetskanslersämbetet, icke må bifallas av riksdagen;

5. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 759 och II: 924, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført med avseende å universitetspedagogikens roll och angelägenheten av förbättrade pedagogiska metoder m. m.;

6. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser viss omläggning av nuvarande inregistreringsförfarande vid de icke

spärrade fakulteterna, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

7. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 758 och II: 927, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört om angelägenheten av en prövning av frågorna om samverkan mellan universitet/högskolor och bildningsorganisationer samt om akademisk fortbildning;

8. att motionerna I: 744 och II: 913 samt I: 759 och II: 924, i vad de avser att rektor skall vara chef för den lokala universitetsförvaltningen, icke må bifallas av riksdagen;

9. att motionerna I: 744 och II: 913, i vad de avser att den särskilda tjänsten som chef för den lokala universitetsförvaltningen (universitetsråd och motsvarande) skall utgå ur organisationen, icke må bifallas av riksdagen;

10. att motionerna I: 756 och II: 923, i vad de avser en fortsatt reform av universitetens och högskolornas organisation och förvaltning i linje med vad som därom anförts i motionerna samt inrättandet av en särskild organisationskommitté, icke må bifallas av riksdagen;

11. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 755 och II: 925 samt I: 756 och II: 923, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört med avseende på förvaltningschefernas i Göteborg, Stockholm och Umeå ställning i förhållande till vederbörande konsistorier;

12. att motionerna I: 755 och II: 925, i vad de avser ordinarie sättnings av förvaltningschefstjänsterna vid de högre läroanstalterna i Göteborg och Stockholm samt att förslag skall föreläggas 1965 års riksdag om en förbättrad förvaltningsorganisation vid ifrågavarande läroanstalter, icke må bifallas av riksdagen;

13. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 744 och II: 913, besluta att prorektor skall väljas på samma sätt som rektor samt att sålunda vald prorektor skall vara ledamot av konsistoriet;

14. att motionerna I: 744 och II: 913, i vad de avser att prorektor skall äga närvara vid handläggning av ärenden inom rektorsämbetet även i sådana fall där han ej inträtt i stället för rektor, icke må bifallas av riksdagen;

15. att motionerna I: 750 och II: 912 icke må bifallas av riksdagen;

16. att motionerna I: 756 och II: 923, i vad de avser inrättande av en samarbetsnämnd för gemensamma institutioner vid universitetet i Göteborg och Chalmers tekniska högskola samt upprättandet av en gemensam förvaltningsorganisation för de båda läroanstalterna, icke må bifallas av riksdagen;

17. att motionerna I: 757 och II: 926 icke må bifallas av riksdagen;

18. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser att majoriteten i varje utbildningsnämnd skall utgöras av akademiska lärare tillhörande fakultet respektive sektion, icke må bifallas av riksdagen;

19. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser en utvidgning av institutionsprefekts befogenheter, icke må bifallas av riksdagen;

20. att riksdagen må

a) med förbehåll för vad som följer av riksdagens bifall till utskottets hemställan under 13. godkänna de förordade riktlinjerna för dels organisationen av universitets/högskoleväsendets centrala ledning, dels de enskilda läroanstalternas organisation och förvaltning;

b) besluta att kanslersämbetet för rikets universitet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna skall upphöra med utgången av juni 1964;

c) besluta att fr. o. m. den 1 juli 1964 inrätta ett centralt ämbetsverk för universiteten och vissa högskolor, benämnt universitetskanslersämbetet;

d) besluta att tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö fr. o. m. den 1 juli 1964 skall infogas i karolinska mediko-kirurgiska institutet respektive universitetet i Lund;

e) besluta att farmaceutiska institutet skall fr. o. m. den 1 juli 1964 underställas universitetskanslersämbetet och från tidpunkt, som senare fastställs, infogas i antingen universitetet i Uppsala eller karolinska mediko-kirurgiska institutet;

f) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 744 och II: 913, I: 755 och II: 925 samt I: 756 och II: 923, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med de i det föregående framlagda förslagen, dels upprätta personalförteckning för universitetskanslersämbetet, dels — utöver de ändringar som beslutats av riksdagen i enlighet med förslag i statsutskottets utlåtanden 1964: 55 och 112 — vidtaga ändringar i personalförteckningarna för universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan i

Stockholm samt Chalmers tekniska högskola;

g) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 744 och II: 913 samt I: 755 och II: 925, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — utöver vad som beslutats av riksdagen i enlighet med förslag i statsutskottets utlåtanden 1964: 55 och 94 — i personalförteckning för universitetet i Umeå uppföra tjänster i enlighet med vad departementschefen förordat;

h) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 755 och II: 925, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1964/65, i enlighet med vad departementschefen förordat, medgiva överskridande av sådana anslagsposter eller delposter i avlöningsstaterna för berörda läroanstalter, som är maximerade av riksdagen;

i) bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om de övergångs- anordningar och vidtaga de åtgärder i övrigt, som erfordras för förslagens genomförande;

21. att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för universitetskanslersämbetet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

#### A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	195 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> .....	97 200
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i> .....	500 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> .....	972 500
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> .....	525 300

---

Summa kr. 2 290 000

b) till *Universitetskanslersämbetet*: *Avlöningar* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 290 000 kr.;

c) till *Universitetskanslersämbetet*: *Omkostnader* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 326 000 kr.;

d) till *Universitetskanslersämbetet*: *Ämnes- och fakultetskonferenser* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kr.;

22. att riksdagen må till *Antagningsnämnden för civilekonomutbildning* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.;

23. att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för utrustningsnämnden för universitet och högskolor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

#### A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal .....	283 000
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> .....	123 000
	Summa kr. 406 000

b) till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor: Avlöningar* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 406 000 kr.;

c) till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor: Omkostnader* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 89 000 kr.;

24. att riksdagen må till *Förstärkning av universitetens och vissa högskolors förvaltning m. m.* för budgetåret 1964/65 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 504 000 kr.;

25. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser införande i en ny stadga för universiteten och vissa högskolor av en motsvarighet till 2 § 1 mom. 1956 års universitetsstatuter, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

26. att motionerna I: 759 och II: 924, i vad de avser användandet av medel som inbesparats på vissa anslag under rubriken *Högre utbildning och forskning* i åttonde huvudtiteln, icke må bifallas av riksdagen.

Stockholm den 20 maj 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

*Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit*

från första kammaren: herrar Gillström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Bergman, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Mårtensson, Kaijser, Widén, Per Petersson och Harry Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Olsson, herrar Arvidson, Carbell och Gustafsson i Skellefteå.

### Reservationer

1) av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett att den del av utskottets yttrande, som på s. 6 börjar med »Enligt utskottets» och på s. 7 slutar med »kortare sikt», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets bestämda uppfattning måste utgångspunkten för en organisationsförändring inom universitets- och högskoleväsendet vara, att samarbete och samverkan över fakultets- och institutionsgränser underlättas och främjas mera intensivt och målmedvetet än som sker eller möjliggöres inom nuvarande institutionella ram. Att ett allsidigt utvecklat sådant samarbete kommer till stånd måste, därom är utskottet fast övertygat, vara till båtnad för forskningen och utbildningen, för lärarna och studenterna och ytterst för samhället självt. Samarbete på det högre utbildningsområdet bör kunna bidra till att skapa ökad vidsyn och tolerans, medansvar och arbetsstimulans. Lika viktigt är emellertid att bevara den akademiska friheten. Vetenskapernas frihet — deras rätt att arbeta på saklig och objektiv grund — har alltid utgjort en av förutsättningarna för Västerlandets framsteg i såväl andligt som materiellt hänseende. Denna frihet kan äventyras, om icke de akademiska läroanstalterna även i organisatoriskt och ekonomiskt hänseende åtnjuter betydande självständighet. Detta betyder, att delvis andra administrativa grundsatser måste tillämpas inom universitetsväsendet än inom den offentliga förvaltningen i övrigt. Däremot står kravet på betydande självstyrelse för universitet och högskolor på intet sätt i motsats till kravet på ökad samverkan de olika akademiska institutionerna emellan.»

2) av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

*dels* att det stycke i utskottets yttrande på s. 9, som börjar med »I motionerna» och slutar med »berört avseende», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 759 och II: 924 har föreslagits inrättande av en särskild fakultetsberedning för teologi. Departementschefens förslag innebär att fem fakultetsberedningar upprättas, nämligen en för humaniora och teologi, en för rätts- och samhällsvetenskaperna, en för medicin, odontologi och farmaci, en för matematik

och naturvetenskap samt en för tekniska vetenskaper. De fem fakultetsberedningarna bygger uppenbarligen på tanken att olika forsknings- och utbildningsgrenar så långt möjligt skall samverka. Denna samverkan får emellertid icke innebära, att något betydelsefullt område skall behöva riskera att eftersättas. Med hänsyn till det teologiska studieområdets betydelse för svenskt kulturliv finner utskottet det angeläget att en särskild fakultetsberedning inrättas för de teologiska vetenskaperna och får sålunda i förevarande avseende tillstyrka bifall till de nämnda motionerna.»

*dels ock* att utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 759 och II: 924, såvitt nu är i fråga, besluta att en särskild fakultetsberedning för teologi skall inrättas;»

3) av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

*dels* att den del av utskottets yttrande, som på s. 14 börjar med »Särskilt frågan» och på s. 15 slutar med »sammanhang uttalat», bort ha följande lydelse:

»Särskilt frågan om universitetsrådets ställning — vid andra lärosäten än vid universiteten i Uppsala och Lund ersättes universitetsrådet tills vidare av en byråchef utan ledamotskap i konsistoriet — och samarbetet mellan honom och rektor har upptagits i vissa motioner. Sålunda hävdas i motionerna I: 744 och II: 913 samt I: 759 och II: 924 att rektor skall vara förvaltningens chef. I sistnämnda motioner föreslås även, att benämningen universitetsråd skall utbytas mot »akademidirektör». Utskottet finner dessa förslag välgrundade. Den i motionerna föreslagna beteckningen uttrycker befattningens art väsentligt bättre än den som använts i propositionen. Viktigare är emellertid, att inrättandet av de nya befattningarna icke får rubba enhetligheten i universitetets styrelse. Det bör självfallet i stor utsträckning vara möjligt för rektor att till akademidirektören delegera beslutanderätten i rena förvaltningsärenden. Men sambandet mellan den vetenskapliga och den administrativa delen av universitetsförvaltningen är alltför starkt för att det skall vara försvarligt att frångå rektor hans befogenheter på någon del av dess verksamhetsområde. Utskottet tillstyrker sålunda bifall till de nämnda motionerna, såvitt nu är i fråga. Däremot kan utskottet icke tillstyrka det i motionerna I: 744 och II: 913 framlagda förslaget att de administrativa cheftjänsterna skall utgå ur förvaltningsorganisationen.

Av vad utskottet anfört framgår också, att utskottet icke kan tillstyrka de förslag i anslutning till den av statskontoret föreslagna organisationsformen, som föreslagits i motionerna I: 756 och II: 923. För att ägna uppmärksamhet åt såväl integrationsfrågorna — av utskottet utförligt behandlade i det föregående — som fullföljandet av främst statskontorets principlösning för den lokala förvaltningsorganisationen har i motionerna föreslagits att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t påkalla inrättandet av en särskild organisationskommitté. Utskottet finner det icke erforderligt att i nuvarande läge föreslå tillkomsten av en

dylik, universitetskanslersämbetet sidoordnad organisationskommitté. Den dualism i förhållande till kanslersämbetets tilltänkta funktioner som skulle bli följden synes utskottet böra undvikas. Däremot synes det utskottet självklart att kanslersämbetet, med beaktande bl. a. av vad utskottet anfört i fråga om samverkan och integration mellan olika utbildningsenheter, kontinuerligt ägnar uppmärksamhet åt den fortlöpande universitetsreform, som utskottet utgår från skall ske alldeles oavsett vad riksdagen nu går att besluta. Utskottet finner därför vad i motionerna föreslagits i nu berörda hänseenden icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd utöver vad som må följa av vad utskottet redan i flera sammanhang uttalat.»

*dels ock* att utskottets hemställan under 8. bort ha följande lydelse:

»8. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 759 och II: 924 samt i anledning av motionerna I: 744 och II: 913, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att rektor skall vara chef för den lokala universitetsförvaltningen i dess helhet samt att den administrativa cheftjänstemannen vid universitetet skall benämnas akademidirektör;»

4) av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

*dels* att det stycke i utskottets yttrande, som på s. 21 börjar med »Med hänsyn» och på s. 22 slutar med »för avnämarna», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka departementschefens förslag att den ekonomiska fakulteten i Lund införlivas i den föreslagna samhällsekonomiska fakulteten vid Lunds universitet. Civilekonomutbildningen vid den nuvarande ekonomiska fakulteten har ett annat utbildningsmål än det, som kommer att upprätthållas vid den samhällsvetenskapliga fakulteten. Den går nämligen ut på en ren fackutbildning främst för näringslivets behov. Dessutom är utbildningsgången mera bunden vartill kommer att intagningspärr tillämpas. Även i organisatoriskt hänseende måste en fullständig sammanslagning medföra svårigheter. I den mån förutsättningar icke kan föreligga för en särskild sektion för civilekonomutbildningen finner utskottet övervägande skäl tala för att den ekonomiska fakulteten vid universitetet i Lund bibehålles i sin nuvarande organisation, vilken av allt att döma befunnits lämplig, samt tillstyrker yrkandet härom i motionerna I: 757 och II: 926.»

*dels ock* att utskottets hemställan under 17. bort ha följande lydelse:

»17. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 757 och II: 926, besluta att den ekonomiska fakulteten vid Lunds universitet skall bibehållas i sin nuvarande organisation för ombesörjande av civilekonomutbildningen;»

5) av herrar *Kaijser, Per Petersson, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett

*dels* att det stycke i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Den av» och slutar med »förevarande motionsyrkande», bort ha följande lydelse:

»Den av motionärerna föreslagna åtgärden är enligt utskottets mening av stor principiell betydelse. Den skulle innebära ett steg i riktning mot ett system, som i viss mån kan jämföras med det som tillämpas i det brittiska universitetsväsendet, ehuru utformningen anpassats efter i vårt land rådande förhållanden. Förslagets genomförande skulle väsentligt öka möjligheterna att tillgodose kravet på självständighet för universitet och högskolor och smidigheten i deras arbete. Samtidigt skulle anordningen främja samarbete och samverkan över universitets-, fakultets- och institutionsgränser. Utskottet saknar anledning att nu ta ställning till frågan huruvida liknande principer möjligen skulle kunna tillämpas även utanför universitetsväsendets område. Detta är nämligen i olika hänseenden så särpräglad, att särskilda regler för anslagsbeslutens tillämpning här kan vara motiverade. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 759 och II: 924 i nu förevarande avseende.»

*dels ock* att utskottets hemställa under 26. bort ha följande lydelse:

»26. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 759 och II: 924, såvitt nu är i fråga, besluta att beträffande de anslag under rubriken Högre utbildning och forskning i åttonde huvudtiteln, som hänför sig till myndigheter under kanslersämbetets tillsyn, ämbetet styrelse skall äga rätt att besluta, att medel som inbesparats på ett anslag må användas till förstärkning av annat anslag, dock ej till inrättande av andra befattningar än arvodestjänster eller till ändring av lönevillkoren för redan inrättade tjänster.»

6) av herr *Bergman*

7) av herr *Ståhl*

8) av fröken *Elmén*.